

רפורמת הייבוא – בעיות מרכזיות והצעות לתיקון

3.10.2021

תמצית

החוק המוצע יאפשר ייבוא של מוצרים לישראל גם ללא בדיקת מכון התקנים. יבואנים יוכלו להסתפק בהצהרה כי המוצרים עומדים בתקני האיחוד האירופי. מערך פיקוח על פי הצהרה דורש מערכי אכיפה וענישה הדוקים, שידאגו לשמירה על שלום הציבור. בהצעת החוק הנוכחית לא ברורים מהותם, גודלם ותקצובם של מערכי הפיקוח והענישה, ויש להבהירם ולהתחיל את הפעלתם טרם כניסת הרפורמה לתוקף.

עיקרי החוק המוצע

מכון התקנים הישראלי אחראי היום על פי חוק לקבוע תקינת מוצרים מותרים לשימוש במדינת ישראל ולבחון האם מוצרים שמיוצרים ומיובאים לישראל עומדים בתקנים אלה, כתנאי הכרחי למכירתם בארץ. המכון בודק עד כמה המוצרים עמידים, האם הם בטיחותיים, האם החומרים מהם הם עשויים עלולים לפגוע בבריאות הציבור ועוד.

על פי מסקנותיהן של ועדות שבחנו את פעילות המכון, כמו ועדת לנג, התקינה של המכון מחמירה ביחס למקובל במדינות מערביות אחרות, הבדיקות בו אורכות זמן רב מאוד והוא מהווה חסם משמעותי ליבואנים הרשמיים ובפני ייבוא מקביל, וכך פוגע בהורדת יוקר המחיה. מנגד, טוען המכון כי הבדיקות שהוא עורך הכרחיות על מנת לשמור על בריאותם ובטיחותם של אזרחי ישראל, וכי פגיעה בעבודתו תוביל בסופו של דבר לפגיעה בציבור.

על פי טיוטת חוק ההסדרים שפורסמה לציבור מתוכננת מהפכה בתחום הייבוא. על פי ההצעה, תבוטל התקינה הבלעדית של מכון התקנים, ויבוטל הצורך לעבור אישור של מכון התקנים כדי לייבא לישראל. מעתה, התקינה המקובלת באיחוד האירופי לגבי מוצרים שונים תהיה תקפה גם בישראל, ויבואן שירצה לייבא מוצרים לארץ, יצטרך רק להצהיר שהמוצרים שהוא מייבא עומדים בתקן של האיחוד ונמכרים באחת ממדינותיו, ולא ייאלץ לעבור דרך בדיקות מכון התקנים.

אמנם, ישנן לא מעט בעיות באופן הפעולה הנוכחי של מכון התקנים, ונראה כי מודל הפעלתו אינו מקל על הניסיון להודיל מוצרים. התקינה באיחוד האירופי, שמוצעת כתחליף לזו של מכון התקנים, נחשבת לטובה וראויה, ולכן עמידה בה אמורה להספיק על מנת לשמור על שלומם של אזרחי ישראל. כמו כן, מודל הפיקוח על פי הצהרה מקובל ומיושם בהצלחה בסקטורים שונים במספר מדינות.

יחד עם זאת, בתכנית כפי שהיא מוצעת יש מספר בעיות אשר יפורטו להלן.

תיקונים נדרשים

1. הגדרה מפורטת ותקצוב מערך הפיקוח

על מנת להבטיח שמודל הפיקוח על פי הצהרה יעבוד, ושהמוצרים המיובאים לישראל עומדים בתקינת האיחוד האירופי, יש צורך לדאוג לבדיקות מדגמיות שוטפות, לענישה ראויה במקרה הצורך, וליצירת הרתעה למניעת רמאויות. במדינות שפועלות במודל דומה, ובראשן ארה"ב, מתקיימים פיקוח בדיעבד וענישה כבדה. אכיפה ראויה היא כבר היום נקודת תורפה בישראל בתחומים רבים, נקודה שהתבלטה בתקופת משבר הקורונה. למרות זאת, המודל המוצע בהצעת החוק מעורפל, כללית ולא מתוקצב.

יש להגדיר בחוק מערך פיקוח ייעודי לתחום הייבוא, שיוכשר לפיקוח המתאים לשיטת הייבוא החדשה, יבצע בדיקות מדגמיות על פי נהלים ברורים ושקופים, ויתוקצב כראוי בתקציב ייעודי, על פי הדגם הנהוג במדינות מפותחות נוספות. ייתכן שנכון לעשות זאת על בסיס כוח האדם הנוכחי של מכון התקנים, שחלקו יתייתר בשל הרפורמה החדשה.

2. בחינה מחודשת של מודל הענישה

הענישה בתחום האכיפה המנהלית מהווה חלק משמעותי מהתמריץ לשמירה על החוק וממערך ההרתעה. מתחם הענישה המוצע בחוק, והלקוח מחוק העונשין, נמוך מאוד ועלול לעודד מעבר על החוק. יש לבחון מחדש את סף הענישה המוצע בחוק, ולהגדירו מחדש על פי הרווח הפוטנציאלי ממעבר על החוק בכל תחום ולא על פי ההגדרות הרגילות הקבועות בחוק העונשין, כך שיוקטן התמריץ למעבר על החוק לשם רווח כספי ולעריכת חישובי עלות תועלת שיעודדו מעבר על החוק, וחוטא לא יצא נשכר.

3. יישום תכנית לפיתוח התעשייה הישראלית

הגדלת הייבוא לישראל עלולה לפגוע במידה משמעותית בתעשייה הישראלית. למדינת ישראל ישנו אינטרס עמוק בפיתוח התעשייה הישראלית לטובת כלל אזרחי ישראל, ועל כן הפגיעה האפשרית בה בעייתית ביותר, לבטח בתחומים בהם קיים אינטרס ציבורי בהמשך פעילותה ושגשוגה.

התעשייה הישראלית הכרחית לכלכלה ולחברה. היא מספקת עבודה בשכר ובתנאים ראויים לחלק משמעותי מהאוכלוסייה, פרושה בצורה נרחבת בפריפריה, מאפשרת מגוון רחב של מקצועות ומיומנויות, ומסייעת לצמצום פערי הפריור בינינו לבין העולם המפותח ובתוך החברה פנימה. למדינת ישראל דרושה מדיניות תעשייתית מקיפה, שכוללת יעדים, תכנון לטווח רחוק, תמריצים כלכליים ועוד, בדומה לפעילות המרשימה ונושאת הפירות שהמדינה מיישמת בתמיכה בתעשיית ההייטק. יש לדרוש הקמת ועדה בין-משרדית שתגבש מדיניות כזו, ושתביא אותה לאישור הממשלה, כולל תקציב משמעותי.

בברכה,

אביעד הומינר-רוזנבלום,

מנהל מדיניות וחוקר